

Strengthening Family Relationships Through Traditional Games in the Three Southern Border Provinces

Aminoh Jehwae*

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University

*Corresponding Author, E-mail: aminah.y@psu.ac.th

111

ปีที่ 27
ฉบับที่ 3
ก.ย.
-
ส.ค.
2564

Abstract

This research article aims to study the types of folk games including the role of folk games for strengthening family relationships of Malay Muslim in the three southern border provinces that appear in the children's play songs collected from the collection of Yi Ngo District, Narathiwat Province and some areas in Pattani and Yala provinces. This research is qualitative research by collecting data from the field and related research documents to analyze 19 songs for the play by analyzing the theories and concepts of folklore, the concept of folk games and strengthening family relationships. The results of the study revealed that each type of folk games played a number of roles, which were

more consistent with the theory of roles and duties of folklore in society. This is due to the fact that folk games with songs are considered part of the folklore that serves to meet human needs on the basics, social security, and psychological stability, as well as, to help build strength and cultural stability for each society, especially, social aspects related to family institutions focusing on family members to do activities together with music as a medium that makes more fun. The play is not only building a strong family institution, folk plays with lyrics also help children learn other skills, such as language, physical, emotional, intellectual and social skills. In terms of language, songs accompanying plays help children to develop language unconsciously. Helping children have a healthy body because the movement of the body from various muscles. Children are happy and having fun. It also helps to practice observation, tact and intelligence. Moreover, folk games also cultivate social coexistence skills in good relationships in family and society.

Keywords: Family Relationship, Folk Games, Folk Games Songs, Folklore

การเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวผ่านกิจกรรม การเล่นพื้นบ้านสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

อามีเนาะ เจ๊ะแว*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

*Corresponding Author, E-mail: aminah.y@psu.ac.th

113

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดและประเภทของ
การเล่นพื้นบ้าน รวมทั้งบทบาทของการเล่นพื้นบ้านในการเสริมสร้าง
สัมพันธภาพในครอบครัวของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏในบทเพลงประกอบการละเล่นเด็ก ซึ่งได้จาก
การรวบรวมในพื้นที่อำเภออิงอ จังหวัดนราธิวาส และบางพื้นที่ใน
จังหวัดปัตตานีและยะลา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวม
ข้อมูลจากภาคสนามและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์
บทเพลงประกอบการละเล่นจำนวน 19 เพลง โดยวิเคราะห์ตามทฤษฎี
และแนวคิดต่าง ๆ อันประกอบด้วยทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนใน
สังคม (Theories of Folklore) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านและ
การเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การเล่น
พื้นบ้านในแต่ละประเภทมีบทบาทหน้าที่หลายประการซึ่งสอดคล้อง
กับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม การเล่นพื้นบ้านที่มี

ปีที่ 27
ฉบับที่ 3
ก.ย.
-
ส.ค.
2564

บทร้องเพลงประกอบถือเป็นส่วนหนึ่งของคติชนที่ทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคมและความมั่นคงทางด้านจิตใจ รวมทั้งช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่ละสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวที่เน้นให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีบทเพลงเป็นสื่อกลางทำให้เกิดความสนุกสนานมากขึ้น ขณะเดียวกัน การเล่นที่บ้านที่มีบทร้องประกอบช่วยให้เด็ก ๆ สามารถเรียนรู้ทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะด้านภาษา ร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม อีกทั้งบทร้องประกอบการเล่นมีส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาโดยไม่รู้ตัว เพราะมีทั้งคำคล้องจอง คำถาม คำตอบ และคำพูดที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้เด็กมีร่างกายที่แข็งแรง มีความสุข และสนุกสนาน รวมทั้งยังช่วยฝึกให้รู้จักการสังเกต การมีไหวพริบ และการใช้เชาวน์ปัญญา นอกจากนี้ ยังปลูกฝังทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมส่งผลทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวและสังคม

คำสำคัญ: การเล่นที่บ้าน คติชน เพลงประกอบการเล่น
สัมพันธภาพในครอบครัว

บทนำ

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กล่าวคือ ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิต อีกทั้งพื้นที่แห่งนี้ยังมีวรรณกรรมพื้นบ้านมากมายปรากฏอยู่ ซึ่งวรรณกรรมเหล่านั้นจัดอยู่ในประเภทคติชน ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม คติชนจะเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่เป็น “สถาบันการศึกษา” ในความหมายว่า ให้ความรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ปลุกฝังทัศนคติ อบรมสั่งสอนระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานทางจริยธรรม และพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนที่สังคมยอมรับ โดยผ่านคติชนหลายประเภท ทั้งเพลงกล่อมเด็ก นิทาน ภาษิต ปริศนาคำทาย การละเล่น และการแสดง (Na Tlang, 2005) ครอบครัวถือเป็นสถาบันที่สำคัญในการปลุกฝังเรื่องการอยู่ร่วมกับสังคม มีการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความรักและความผูกพันที่นำไปสู่การเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว การที่จะทำให้อุณหภูมิของครอบครัวมีความสุขได้ย่อมต้องเกิดจากความรักที่มีต่อสมาชิกของครอบครัว ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างบุคคลในครอบครัว หนึ่งในวรรณกรรมพื้นบ้านที่สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวก็คือวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทเพลงประกอบการละเล่นที่มุ่งให้ผู้เล่นได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นมือ แขน ขา ที่นำมาซึ่งการสัมผัสหรือแตะเนื้อต้องตัวระหว่างผู้เล่นด้วยกัน การสัมผัสร่างกายผ่านการละเล่น (พื้นบ้าน) นอกจากผู้เล่นจะได้รับความสนุกสนานแล้ว ในเพลงยังแฝงไปด้วยภาษาและวัฒนธรรมอันดีงามของผู้คนในสมัยก่อน ถือเป็นการปลุกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังได้รู้จักภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการละเล่นลักษณะนี้ค่อย ๆ สูญหายไป อันเนื่องด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น มีกิจกรรมอื่นเข้ามาทดแทน และมีเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่ เว้นเสียแต่การละเล่นบางชนิด

ที่พัฒนารูปแบบและเนื้อเพลงที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน การกำเนิดของเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไป แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเทคโนโลยีนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน โดยเฉพาะยุค 4.0 ที่ทุกอย่างต้องมีการพึ่งพาเทคโนโลยี ส่งผลให้บางสิ่งบางอย่างไม่สามารถดำรงอยู่ได้ เช่นเดียวกันกับการเล่นพื้นบ้านในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การเข้ามาของเทคโนโลยีได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของวรรณกรรมพื้นบ้านที่มีต่อสถาบันทางสังคมด้านครอบครัว ทั้ง ๆ ที่ครอบครัวคือรากฐานแห่งความอยู่รอดและบำเหน็จตัวของผู้คน นับตั้งแต่ลมหายใจแรกจนกระทั่งลมหายใจสุดท้าย เมื่อนุษย์มีความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น สภาพครอบครัวที่เป็นปกติสุขอันประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ที่อยู่ร่วมกันนั้นวันจะยิ่งลดน้อยลง และมีโอกาสเกิดขึ้นได้ยากเข้าทุกที ลูกที่เติบโตขึ้นมาจากการดื่มนมจากอกแม่ พร้อมฟังเสียงเพลงเห่กล่อมของแม่ เด็กน้อยเคยมีโอกาสได้เล่นของเล่นที่สร้างประดิษฐ์จากฝีมือของผู้เป็นพ่อ ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด เทียด ผู้สูงอายุที่เคยประทับประคองป้อนข้าวป้อนน้ำ เช็ดเนื้อเช็ดตัวด้วยมือ ทุ่มกายทุ่มใจพุ่มพักเลี้ยงดูลูกหลานแท้ ๆ ของตนจนเติบโตแข็งแรง วิถีอันเรียบง่ายที่ร้อยรัดคนต่างวัยสายเลือดเดียวกันให้เกิดความผูกพันแนบแน่นเป็นหน่วยที่เล็กและแข็งแกร่งที่สุดของสังคม อันเคยดำเนินมายาวนานเท่ากับความทรงจำของมนุษยชาติ บัดนี้ สภาพการณ์เหล่านั้นได้แปรเปลี่ยนไปสู่สถานะอันใกล้เคียงภาพในอุดมคติ ที่อาจเกิดขึ้นได้ยากในชีวิตในปัจจุบัน นี่คือข้อเท็จจริงที่ค่อย ๆ ปรากฏตัวในสังคม

นอกจากนั้น สถานการณ์การเล่นของเด็ก ๆ ในสามจังหวัดภาคใต้ นั้นได้เปลี่ยนแปลงไป เด็กผู้หญิงมักจะเล่นตุ๊กตากระดาด ขูดขายของ พลาสติกเลียนแบบของจริง วิดีโอเกม เด็กผู้ชายก็เล่นปืน จรวด และเครื่องเล่นต่าง ๆ ที่มีขายกันอย่างเกลื่อนกลาด แต่ที่น่าเป็นห่วงที่สุดก็คือเด็กรุ่นใหม่จำนวนมากมักจดจ่ออยู่กับหน้าจอ ไม่ว่าจะเป็นมือถือ

คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต เป็นต้น เป็นลักษณะสังคมก้มหน้า จนในที่สุดกลายเป็นเด็กติดจอและติดเกม ดังนั้น การละเล่นของเด็ก ๆ ในสมัยก่อนจึงค่อย ๆ เลือนหายไปทีละน้อย ๆ จนเกือบจะสูญหายไปหมดแล้ว เช่น กระโดดยาง จ้ำจี้ ไข่แตก ซ่อนหา แมงมุม ไกวชิงช้า กาฟักไข่ งูกินหาง ชักเยื่อ มอญซ่อนผ้า ไล่มด รื้อข้าวสาร เป็นต้น หากถามเยาวชน ก็จะได้คำตอบว่าไม่รู้จักสิ่งเหล่านี้แล้ว พวกเขาเริ่มมีโลกส่วนตัว มีความห่างเหินกับพ่อแม่มากขึ้น ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างพ่อแม่กับลูก เพราะกิจกรรมในครอบครัวเริ่มลดลง จากสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการละเล่นพื้นบ้านในสามจังหวัดภาคใต้ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย การละเล่นบางชนิดกำลังจะสูญหายไป จากการจัดเวทีนำเสนอเพลงพื้นบ้านให้แก่ชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่ามีเยาวชนจำนวนน้อยมากที่รู้จักการละเล่นพื้นบ้าน ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปที่สามารถให้ข้อมูลเพลงได้ บางคนเคยได้ยินเพลงประกอบการละเล่น แต่ไม่สามารถสาธิตวิธีการละเล่นได้ การจดจำเพลงและวิธีการละเล่นนั้นส่วนใหญ่เป็นการเล่นที่ได้ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย เช่น มีการใช้ภาษาที่ผสมผสานระหว่างภาษามลายูถิ่น ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งสาเหตุดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว โดยเฉพาะสังคมที่อยู่ในเมือง ไม่มีปู่ ย่า ตา ยาย ถ่ายทอดการละเล่นให้ลูกหลานเหมือนในสมัยก่อน รูปแบบการเรียนรู้และการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคชีวิตวิถีใหม่ที่ต้องอยู่ในรูปแบบออนไลน์เกือบทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chalertpetch (2002) ที่พบว่า การละเล่นต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดจากพ่อแม่สู่ลูกหลานเริ่มสูญหายหรือลดลง โดยเฉพาะการละเล่นของเด็ก การร้องเพลงเรือ หมดความนิยมไปตามยุคสังคมปัจจุบัน ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญยิ่ง เพราะการสร้างความรัก ความอบอุ่นของครอบครัวเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี โดยสามารถสร้างได้จากการอยู่ร่วมกันของครอบครัว หนึ่งในกิจกรรมที่

สามารถทำได้คือกิจกรรมที่เล่นเป็นกลุ่ม เช่น การเล่นจ้ำจี้ที่สามารถเล่นได้หลายคน เป็นกิจกรรมที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้มีปฏิสัมพันธ์กัน พัฒนาได้ทั้งปัญญา ความสนุกสนาน และความอบอุ่นในครอบครัว ด้วยเหตุดังกล่าวจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอนุรักษ์เพื่อสืบสานให้เยาวชนรุ่นต่อไปได้เรียนรู้ ซึ่งถือเป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง ควรปลูกฝังให้เยาวชนมีความรัก ความภูมิใจและห่วงแหนต่อสิ่งที่เป็ณภูมิปัญญาของชาวมลายูมุสลิม เพราะการละเล่นพื้นบ้านที่กำเนิดขึ้นล้วนมาจากความคิดสร้างสรรค์ของคนในสมัยก่อน เพื่อเป็นแหล่งความบันเทิงและสนุกสนาน สอดแทรกด้วยแนวคิดต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาชนิดและประเภทของการละเล่นพื้นบ้านที่เสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว
2. ศึกษาบทบาทของการละเล่นพื้นบ้านที่มีบทร้องประกอบในการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวของชาวมลายูในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทฤษฎีและแนวคิดในการวิเคราะห์

ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม

ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมมองว่า วัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางด้านจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นคติชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ เพลงการละเล่น การแสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจและช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่ละสังคม ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นคติชนจึงควรศึกษาในบริบททางสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญ

ของข้อมูลประเภทคติชนที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง (Na Tlang, 2005) นักคิดคนสำคัญของสำนักนี้คือ Bronislaw Malinowski ได้กล่าวไว้ว่า “ตัวบทของเรื่องเล่าก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก แต่ถ้าปราศจากบริบทตัวบทนั้นก็จะเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต เรื่องเล่าทั้งหลายมีชีวิตอยู่ในสังคมของชาวบ้านไม่ได้มีชีวิตอยู่บนกระดาษ” (Malinowski, 1954) Bascom ผู้เขียนบทความเรื่อง “Four Functions of Folklore” ได้อธิบายว่าคติชนแต่ละประเภทอาจมีบทบาทแตกต่างกัน และคติชนบางประเภทอาจมีบทบาทหลายประการ ในบทความนี้ Bascom ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมไว้ 4 ประการ คือ 1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม 2) ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า 3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และ 4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล (Bascom, 1965)

ศิราพร ณ ถลาง ได้เขียนหนังสือเรื่อง “ทฤษฎีคติชนวิทยา วิถีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน” โดยอาศัยบทบาทหน้าที่ของคติชน 4 ประการที่ William Bascom เขียนไว้เป็นกรอบในการนำเสนอ บทบาทและหน้าที่ของคติชนไว้เป็น 3 ประการใหญ่ ๆ คือ 1) บทบาทคติชนในการอธิบายต้นกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม 2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม (Na Tlang, 2005)

แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

สถาบันครอบครัวยังคงเป็นหน่วยเล็ก ๆ ทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุดต่อการกล่อมเกลาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นคนที่มีสมบูรณ์ มีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น (Nakorntharn, 2005) ครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมแรกของบุคคล ประสบการณ์และความสัมพันธ์ในครอบครัว

เป็นสิ่งที่มิมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด การมองโลก การมองตนเอง และการพัฒนาบุคลิกภาพ ตลอดจนการกำหนดคุณภาพความสัมพันธ์ที่บุคคลจะมีกับผู้อื่นในอนาคตอีกด้วย นอกจากนี้บุคคลจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของครอบครัวแล้ว ตัวบุคคลเองก็มีอิทธิพลต่อครอบครัวด้วย ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นความสัมพันธ์สองทางที่มีการโต้ตอบกันไปมา (Reciprocal Relationship)

สัมพันธภาพอันดีในครอบครัวจะเป็นภูมิคุ้มกันให้สมาชิกทุกคนอยู่อย่างมีความสุข การมีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเป็นพลังอันพิเศษช่วยให้ปัญหาในครอบครัวลดน้อยลง และสังคมที่เป็นปึกแผ่นย่อมมาจากสถาบันครอบครัวที่มั่นคง ปัจจุบันสถาบันครอบครัวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของครอบครัว ประกอบกับประเทศไทยได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ จึงทำให้วิถีชีวิตของสถาบันครอบครัว และตัวชีวิตคุณภาพชีวิตของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยในครอบครัวเดียวกัน ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์เหนียวแน่น มีความรักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีผู้อาวุโสอยู่ในครอบครัวเป็นที่ให้ความเคารพนับถือ และเป็นบุคคลที่คอยดูแลเอาใจใส่สมาชิกคอยประสานความสัมพันธ์กันในครอบครัว และคอยเลี้ยงดูบุตรหลานเมื่อพ่อแม่ไปทำงาน โดยมากจะมีเวลาให้แก่มารดาเมื่อเสร็จจากการทำงานก็จะมาทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวและเครือญาติในเวลาหลังเลิกงาน ทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดีในครอบครัว วัยรุ่นมีความอบอุ่นท่ามกลางคนจำนวนมากและทุกวัยซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และเป็นสายเลือดเดียวกัน วัยรุ่นสมัยก่อนจึงไม่ค่อยมีโอกาสดัดสันใจเองไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าหากมีความคับข้องใจก็ปรึกษาพ่อแม่ หรือปู่ ย่า ตา ยาย แต่สภาพครอบครัวขยายมีน้อยมากในปัจจุบัน กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ซึ่งสมาชิก

ในครอบครัวมีเฉพาะพ่อ แม่ ลูก ส่งผลให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง จำนวนสมาชิกในครอบครัวลดลง รวมทั้งจำนวนเครือญาติก็ลดลง ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลง แนวโน้มครอบครัวเดี่ยวจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ประเพณี ศีลธรรมที่ครอบครัวเคยยึดถือมาแต่ก่อน เนื่องจากผู้อาวุโสซึ่งเคยทำหน้าที่เป็นผู้ขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ การอบรมสั่งสอนทางสังคม กิริยามารยาท การขัดเกลาทางจิตใจ รวมไปถึงการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญ อาชีพต่าง ๆ และปลูกฝังให้ลูกหลานรู้จักและซาบซึ้งในค่านิยม ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม หากครอบครัวไม่มีเวลาพูดคุยพบปะกัน เกิดความเหินห่าง ความสัมพันธ์ยิ่งเจือจางลง ไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่สามารถให้ความอบอุ่นและเป็นเพื่อนที่ดีสำหรับลูก ไม่มีเวลาที่จะร่วมทำกิจกรรมในครอบครัวได้ เช่น การปลูกต้นไม้ร่วมกัน รับประทานอาหารร่วมกัน การไปทำบุญร่วมกัน ไม่สะดวกพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระบายความทุกข์ร้อนได้ เมื่อพ่อแม่ไม่สามารถสร้างความมั่นใจ หรือความไว้วางใจให้กับลูกได้หรือไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว จึงจำเป็นที่วัยรุ่นต้องไปหาคำตอบจากคนอื่นในสังคมนอกครอบครัว โดยเฉพาะเพื่อน (Chupraphawan, 1998) ดังนั้น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง นับเป็นตัวอย่างที่สำคัญยิ่งในการปรับตัว ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง ถ้าตัวแบบได้ให้พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับวัยรุ่น จะส่งผลให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม (Paensuwan, 2002)

สัมพันธภาพในครอบครัวถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้คนในครอบครัวมีความรักความเข้าใจกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สัมพันธภาพและบรรยากาศที่ดีมีความอบอุ่นในครอบครัวจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยทางจิตใจเมื่ออยู่ร่วมกัน ซึ่งการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวนั้นเป็นสิ่งที่ทุกครอบครัวสามารถสร้างขึ้นได้ ซึ่งการทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “สัมพันธภาพ

ในครอบครัว” จะช่วยให้เสริมสร้างแนวทางปฏิบัติได้อีกทางหนึ่ง แนวคิดการเล่นที่บ้าน

ความหมายของการเล่นที่บ้าน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (The Royal Academy Dictionary 1999, 2011) ได้ให้ความหมาย ของคำว่า “การเล่น” “เล่น” และ “ที่บ้าน” ไว้ดังนี้ “การเล่น” หมายถึง มหรสพการแสดงต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง “ที่บ้าน” หมายถึง เฉพาะถิ่น เช่น ของที่บ้าน มักใช้เข้าคู่กับ คำพื้นเมือง เป็นที่บ้านพื้นเมือง “เล่น” หมายถึง ทำเพื่อสนุกหรือ ผ่อนคลายอารมณ์ เช่น เล่นเรือ เล่นดนตรี ทำเพื่อการแสดง เช่น เล่นโขน เล่นละคร

การเล่นที่บ้านเป็นการเล่นที่มีในกลุ่มสังคมท้องถิ่น ในอดีต มีกีฬาพื้นบ้านต่าง ๆ ให้เล่นมากมาย ปัจจุบันก็ยังให้เห็นอยู่แต่ก็น้อย กว่าสมัยก่อนมากเพราะสมัยปัจจุบันมีเทคโนโลยีเข้ามามาก จึงทำให้ คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยได้เล่นกันนัก กิจกรรมการเล่นในสังคมเป็นกิจกรรม นั้นหนาตาการประเพณีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับร่วมกันในสังคม โดยมีรากฐานมาจากความเป็นจริงแห่งวิถีชีวิตของชุมชนที่มีการประพฤติ ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน การการเล่นแสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวกายหรือการเป็นหลัก อาจมีดนตรี การขับร้องหรือการ ฟ้อนรำประกอบการเล่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในโอกาสต่าง ๆ การการเล่นบางชนิดได้รับการถ่ายทอดสืบสานต่อกันมา และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่องจนมี ลักษณะเฉพาะถิ่น ดังนั้น การการเล่นที่บ้านจึงเป็นผลผลิตอันเกิดจาก ความคิดและจินตนาการของมนุษย์ ย่อมสะท้อนถึงโลกทัศน์ ภูมิธรรม และจิตวิญญาณของบรรพชนในท้องถิ่นที่ได้ถูกหล่อหลอมจนตกผลึก เป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า และได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของ ท้องถิ่นและของประเทศชาติ การเล่นนั้นว่ามีความสัมพันธ์กับชีวิต มนุษย์มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการเล่นของเด็กและของผู้ใหญ่ล้วน

แสดงออกถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของสังคมนั้น ๆ ทั้งยังก่อคุณค่าแก่ผู้เล่นและผู้เฝ้าดูในด้านการผ่อนคลายอารมณ์ ความเครียด เสริมสร้างพลังกายให้แข็งแรง ฝึกความคิด ความเข้าใจ การแก้ปัญหา นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดระเบียบวินัย เกิดการยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม สรรค์สร้างความเป็นญาติมิตรขึ้นในชุมชน ทำให้สังคมเกิดความเข้มแข็งจนก่อเป็นความดีงามอันเป็นเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิต การละเล่นของไทยไม่สามารถลำดับให้เห็นพัฒนาการตามกาลเวลาได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เนื่องจากการละเล่นส่วนใหญ่เป็นกระบวนการถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติมิใช่ตำรา จึงขาดการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่จะใช้เป็นข้อมูลในการสร้างลำดับอายุสมัยของการละเล่นแต่ละอย่างได้ ยิ่งไปกว่านั้น การละเล่นของไทยส่วนใหญ่มีลักษณะของการพัฒนาตนเองและค่อยเป็นค่อยไปเพราะจดจำสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (Hiranpradit, 1989) เช่นเดียวกันกับการละเล่นของชาวมลายูมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่สามารถบอกได้ชัดว่าการละเล่นเริ่มมีตั้งแต่เมื่อไหร่

เนื่องด้วยการละเล่นเกิดขึ้นมายาวนานและปรากฏอยู่ทั่วไปในท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้เกิดความหลากหลายของการละเล่นพื้นบ้าน มีทั้งลักษณะร่วมและลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม สิ่งตรงกันในทุกท้องถิ่นก็คือ มีการละเล่นพื้นบ้านทั้งที่เป็นของเด็กและของผู้ใหญ่

ประเภทของการละเล่นพื้นบ้านในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การละเล่นพื้นบ้านของชาวมลายูมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการละเล่นที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบทอด ๆ กันมา แต่ในปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านนั้นวันจะเลือนหายไปตามกาลเวลา เนื่องจากวัฒนธรรมชาติต่าง ๆ ได้เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทย รวมทั้งการกำเนิดของเทคโนโลยีที่ทำให้ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว เด็กรุ่นใหม่หันมาสนใจการละเล่น

แปลกใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัย ทำให้การเล่นที่บ้านในลักษณะนี้ได้หายสาบสูญไปในยุคสมัยนี้ ดังนั้น ควรที่เยาวชนรุ่นหลังจักได้เรียนรู้และเห็นคุณค่า รวมทั้งร่วมจรโล่งสืบทอดมรดกภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างไว้สืบไป

การเล่นที่บ้านนั้นมีมากมายจนนับไม่ถ้วน แต่สามารถจำแนกออกมาเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ การเล่นกลางแจ้ง และการเล่นในร่ม แต่ละประเภทก็ยังแบ่งย่อยอีกเป็นการเล่นที่มีบทร้องประกอบ กับที่ไม่มีบทร้องประกอบ ดังนี้

1. การเล่นกลางแจ้งที่มีบทร้องประกอบ ได้แก่ กระโดดยาง เล่นซ่อนหา ไกวชิงช้า ูกินหาง โปลิศจับขโมย ประเภทมีบทร้องประกอบ ได้แก่ ลูกข่าง ดิดลูกแก้ว ลูกหวี ฉับโผง รถกระป๋อง กลองกร้อโต๊ะรถสาธุ เดินกะลา ปากะป่องหรือรองเท้าว ตีลูกล้อ ตีเตแบบเครื่องบิน ยิงหนังสติ๊ก ตีลูกล้อ เล่นว่าว ชักคะเย่อ ขี่ม้าก้านกล้วย วิ่งสามขา วิ่งสวมกระสอบ ปีนก้านกล้วย หนึ่งตะลุง ลากกาบหมาก เสือกินวัว เป็นต้น

2. การเล่นในร่มที่มีบทร้องประกอบ ได้แก่ จำจี้ ไข่แตก (อีลุ่ม ตุ่มโผละ) แมงมุม ประเภทไม่มีบทร้องประกอบ ได้แก่ หมากเก็บ หมากหลุม เป่าหนังยางหรือเป่ากบ การเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ เช่น เล่นเป็นพ่อเป็นแม่ เล่นแต่งงาน เล่นหม้อข้าวหม้อแกง แคะขนมครก เล่นขายของ ทายคำปริศนา นอกจากนั้น ยังมีบทร้องเล่น เช่น กือเตะ ชุม จอแะ จาง โน โน เปะ เจะฮ เจะฮ มูรา เมาะ เมาะ บางา อีเตะ ปาปา นาชิ กาบู ปอชอ โยะโยะ จา จา จิง ดูว ดูว อิมปะ เป็นต้น

3. การเล่นที่เล่นได้ทั้งกลางแจ้งและในร่มที่ไม่มีบทร้อง ได้แก่ แก้อัฒนตรี ตีไก่ ปิดตาตีหม้อ เป่าชิงดูบ กงจักร เป็นต้น

เพลงร้องเล่นและเพลงประกอบการเล่นเด็กจัดอยู่ในประเภทเพลงสำหรับเด็ก พบว่า มีการร้องกันอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนเพลงกล่อมเด็ก ผู้ใหญ่ใช้ร้องขับกล่อมให้เด็กหลับ ซึ่งมีจำนวน

เพลงที่สูงกว่าเพลงอื่น ๆ ถัดมาเป็นเพลงร้องเล่นที่ใช้ร้องเล่นกับเด็ก โดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ เมื่อวางไว้บนหลังเท้าพ่อและยกขาขึ้นลงตาม จังหวะเพลง เช่น เพลงจ่อแงะ จางง เพลงโนโน ปาแป เพลงโนโน เปะ และเพลงอีแก ก็เกะ เมาะ เอโละ เอโละ เป็นเพลงที่ร้องเมื่อไกวชิงช้า ให้เด็กเล่น นอกจากนี้ มีเพลงที่ได้กร้องเล่นอื่น ๆ เช่น เพลงอีตะ ปาปา เพลงนาซี กาบู เพลงปอซอ โยะโยะ เพลงจา จา จิง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละภาคมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันทั้งในด้าน ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ สภาพแวดล้อม ทำให้การละเล่น ของเด็กแต่ละภาคมีความแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องของบทร้องประกอบ การละเล่น กติกา และอุปกรณ์การละเล่น แต่โดยส่วนรวมแล้วลักษณะ การเล่นจะคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ การละเล่นซึ่งมีบทร้องประกอบ บางอย่างมีลักษณะคล้ายกัน แต่บทร้องจะแตกต่างกันไปตามภาษาท้องถิ่น และเนื้อความซึ่งเด็กเป็นผู้คิดขึ้น เช่น การละเล่นจ้ำจี้หรือปะเป้มใบพลู ของภาคเหนือ จ้ำมูมีของภาคอีสาน บทร้องจ้ำจี้ของภาคกลางมีหลายบท ของภาคใต้คือจุ่มจี ส่วนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ เมาะ เมาะบอยอ บูโจะ ปากู ลือเบาะ ลือบะ และแล แล มูโตะ ส่วนอุปกรณ์การละเล่นของ แต่ละท้องถิ่น เด็ก ๆ จะคิดประดิษฐ์อุปกรณ์ประกอบการละเล่นหรือ ทำของเล่นขึ้นมาเองโดยนำวัสดุที่มีตามธรรมชาติหาได้ใกล้ตัวมาใช้

การละเล่นพื้นบ้านที่มีบทเพลงประกอบการละเล่น

การละเล่นพื้นบ้านเป็นการเล่นที่สืบทอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยไม่มีการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนาน ไม่เน้นการแข่งขัน จึงมีคุณค่าและ มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรม เห็นคุณค่าของตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก รู้จักปรับตัวให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความ คล่องแคล่วว่องไว ฝึกความอดทน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ฝึก การสังเกต มีปฏิภาณไหวพริบ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การละเล่น พื้นบ้านจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ให้เจริญเติบโต

ผ่านคลายความตึงเครียด จะเห็นได้ว่าการละเล่นที่บ้านมีคุณค่า มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่ง เป็นสิ่งที่บอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นมาและยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวมลายูให้คงอยู่ เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้เรียนรู้และอนุรักษ์สืบต่อไป

การละเล่นเป็นการส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเป็นกิจกรรมที่แฝงไปด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ หากศึกษาการเล่นของเด็กในสังคมเท่ากับได้ศึกษาวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย การละเล่นของเด็ก ๆ ที่มีความหลากหลาย เช่น หมากเก็บ ว้าว กระโดดยาง จ้ำจี้ ริริข้าวสาร เป็นต้น

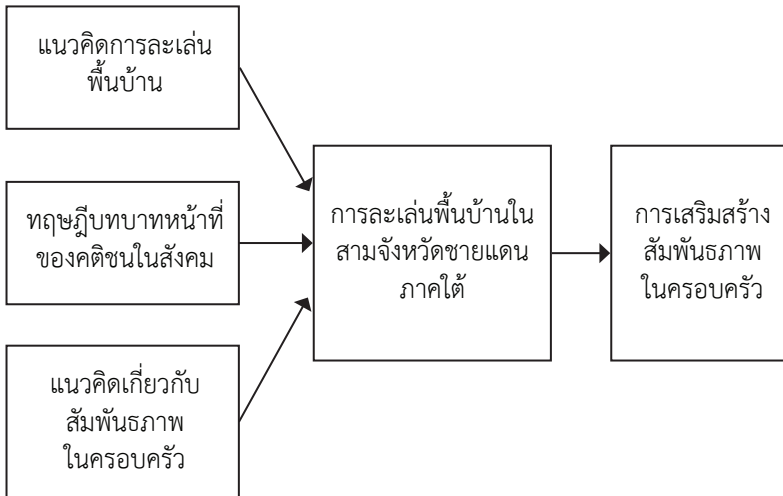
การละเล่นที่บ้านที่มีบทเพลงประกอบการละเล่นเชื่อว่าสามารถดึงดูดเด็ก ๆ ให้กลับมาสนใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพราะเสียงเพลงถือเป็นสิ่งที่เด็ก ๆ ต่างก็ชื่นชอบเป็นพิเศษ มีจังหวะที่สนุกสนาน บางครั้งก็มีทำประกอบ การละเล่นที่มีบทร้องประกอบของชาวมลายูมุสลิมนั้นมีหลากหลาย มีทั้งเล่นกลางแจ้งและในที่ร่ม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมระหว่างแม่กับลูก พ่อกับลูก พ่อ แม่ ลูก หรือระหว่างพี่น้องด้วยกัน ล้วนทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีเพราะเป็นกิจกรรมที่ผ่อนคลาย มีความสนุกสนาน พร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็ก เช่น ทางด้านร่างกาย ที่เน้นการเคลื่อนไหวว่องไว ตั้งแต่นิ้วมือ แขน ขา ส่วนพัฒนาการด้านสมอง เป็นการใช้ความคิด สติปัญญา ไหวพริบ ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา และที่ขาดไม่ได้คือพัฒนาการด้านจิตใจ ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาในการพูด หายกมือ สัมผัส อันแสดงถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่กัน

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เน้นย้ำสิ่งสำคัญสำหรับเด็กคือการเล่นที่ช่วยให้ร่างกายมีการเคลื่อนไหว การเรียนรู้ผ่านการเล่นเป็นการส่งเสริมพัฒนาการ หากพ่อแม่ชวนลูกเล่นก็จะยิ่งสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ควรหลีกเลี่ยงการเลี้ยงลูกด้วยสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หวังให้ลูกอยู่นิ่ง ๆ ในขณะเดียวกัน นพ.ดนัย ธีวันดา รองอธิบดีกรมอนามัย

ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า สิ่งสำคัญของเด็กปฐมวัยและเด็กประถมศึกษาคือ การเล่น เพราะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ที่เหมาะสมคือ การเรียนรู้ผ่านการเล่น และการเรียนรู้อย่างมีความสุข การเล่นที่ดีจะส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ สังคม มีวินัย มีการวิเคราะห์ เกิดความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้การปรับตัว และลดอุบัติเหตุ การเล่นยังมีบทบาทในการป้องกันและรักษาปัญหาในด้านพัฒนาการ อารมณ์ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น (The more children play, the more they learn and promote their development, advise parents to invite their children to play, build family relationships, 2021)

ทั้งนี้ การเล่นและส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กทำได้ไม่ยาก สามารถคิดรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะกับเด็กและครอบครัว ไม่จำเป็นต้องมีหรือซื้อของเล่นราคาแพง ซึ่งอาจให้เด็กได้เล่นทั้งในบ้านและชุมชน อาทิ สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สนามกีฬา หรือพาออกไปท่องเที่ยว สิ่งสำคัญที่สุดคือการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว อันจะทำให้เด็กเจริญเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ มีการเรียนรู้เข้าใจตนเองและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินงานในแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยได้ทำการแบ่งขั้นตอนในการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่หนึ่ง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ เอกสารอ้างอิง สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานที่ศึกษา

ขั้นที่สอง การกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจนตรงตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้มีการกำหนดไว้ โดยในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ปราชญ์/ผู้รู้เพลงพื้นบ้านในอำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 6 ตำบล (40 หมู่บ้าน) ได้แก่ ตำบลยี่งอ ละหาร

จอบาะ ละโบบายะ ละโบบือซา และตะปอเยาะ และบางพื้นที่ใน จังหวัดปัตตานีและยะลา ทำการบันทึกเสียงเพลงพื้นบ้านและวิธีการ เล่น

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารหนังสือ บทความทางวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ วารสาร และจุลสารจากหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ ออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม เพลงพื้นบ้านการเล่นพื้นบ้าน และการเสริมสร้างสัมพันธภาพ ในครอบครัว มีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นส่วนประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นองค์รวม (Holistic) และเชื่อถือได้ (Reliability) หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิด การเล่นพื้นบ้านในการจัดประเภทของเพลงพื้นบ้าน ตามด้วยทฤษฎี บทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมว่าเพลงพื้นบ้านประกอบการเล่น นั้น มีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว จึงต้อง นำแนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวมาประกอบในการ วิเคราะห์ด้วย

ผลการวิจัย

เพลงพื้นบ้านในอำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส และบางพื้นที่ ในจังหวัดปัตตานีและยะลา สามารถจำแนกออกมาเป็น 5 ประเภท ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการเล่นเด็ก เพลงมะโย่ง เพลงอนาซิด และเพลงดีเกร์ฮูดู เพลงพื้นบ้านประเภทเพลงกล่อมเด็ก มีจำนวนมากที่สุดคือ 28 เพลง รองลงมาคือ เพลงดีเกร์ฮูดู เพลงประกอบการเล่นเด็ก เพลงอนาซิดและเพลงมะโย่ง ตามลำดับ โดยเพลง ประกอบการเล่นเด็กสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ตาราง 1 ชนิดและประเภทของการเล่นพื้นบ้าน

ลำดับ	รายชื่อเพลง	ชนิดของการเล่น	ประเภทการเล่น
1	เพลงแล แล มูโตะ	จำใจ	ในที่ร่ม
2	เพลงเมาะ เมาะ บอยอ	จำใจ	ในที่ร่ม
3	เพลง บูจี๊ะ ปากู ลือเบาะ ลือบะ	จำใจ	ในที่ร่ม
4	เพลงกือเตะ ชุมุ	แมงมุม	ในที่ร่ม
5	เพลงจอแงะ จางง	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
6	เพลงโน โน เปะ	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
7	เพลงเจะฮู เจะฮู มูรา ซือลาปู ดา-อง บูโละฮ	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
8	เพลงเมาะ เมาะ บางา	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
9	เพลงอีเตะ ปาปา	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
10	เพลงนาชิ กาบู	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
11	เพลงป่อซอ โยะโยะ	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
12	เพลงจา จา จิง	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
13	เพลงคูอ คูอ อิมปะ	ร้องเล่น	ในที่ร่ม
14	เพลงตม ตม เมาะ	ไข่แตก	ในที่ร่ม
15	เพลงบันโล๊ะบะฮ	กระโดดยาง	กลางแจ้ง
16	เพลงแบะ แบะ บู	เล่นซ่อนหา	กลางแจ้ง
17	เพลงอีแก กี้เกะ เมาะ แอโละ แอโละ	ไกวชิงช้า	กลางแจ้ง
18	เพลงโน โน ปาแป	ไกวชิงช้า	กลางแจ้ง
19	เพลง จะจีโละ นอแว้ง นอแว้ง	โพลีศจับขโมย	กลางแจ้ง

การสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัวผ่านเพลงพื้นบ้านที่มีบทร้องประกอบ

สัมพันธ์ภาพในครอบครัวเป็นกุญแจสำคัญของการมีสุขภาพจิตที่แข็งแรงสมบูรณ์ การสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัวผ่านเพลงพื้นบ้านคือหนึ่งในวิธีการที่สามารถเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวสามารถทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่กับลูก หรือระหว่างพี่น้องด้วยกัน การละเล่นพื้นบ้านของเยาวชนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคล้ายคลึงกับคนไทย ส่วนใหญ่เล่นเป็นกลุ่มระหว่างพ่อแม่พี่น้องในครอบครัว และระหว่างเพื่อนในหมู่บ้าน ลักษณะการเล่นไม่ค่อยยุ่งยาก เพราะไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์มากมาย มีแค่ยางเส้นที่ใช้ในการเล่นกระโดดยาง เพราะฉะนั้นการนำเอาการเล่นเหล่านี้มาเล่นในครอบครัวจึงสามารถเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวให้มีความรักความผูกพัน พร้อมกับสามารถกระตุ้นพัฒนาการของลูก ๆ ได้อย่างดี โดยสามารถแบ่งกลุ่มการเล่นได้ ดังนี้

1. การละเล่นระหว่างเพื่อนและพี่น้อง ประกอบด้วยเพลงประกอบการละเล่น ดังนี้

- 1) เพลงบันโล๊ะบะฮ
- 2) เพลงจะ จีละ โนแวง โนแวง
- 3) เพลงอีเตะ ปาปา
- 4) เพลงปอซอ โยะโยะ
- 5) เพลงจา จา จิง
- 6) เพลงตูวอ ตูวอ อีมีปะ
- 7) เพลงแบะ แบะ บู

2. การละเล่นพี่น้องหรือพ่อแม่กับลูก ประกอบด้วยเพลงประกอบการละเล่นดังนี้

- 1) เพลงแล แล มูโตะ
- 2) เพลงเมาะ เมาะ บอยอ

- 3) เพลงกือเตะ ชูมุ
- 4) เพลงตม ตม เมาะ
- 5) เพลงเจะฮ เจะฮ มูรา ซือลาปู ตา-อง บูโละฮ
- 6) เพลงโน โน เปะ
- 7) เพลงจอแงะ จางง
- 8) เพลงเมาะ เมาะ บางา
- 9) เพลงนาซี กาบู
- 10) เพลงบูจี๊ะ ปากู ลือเบาะ ลือบะ

เพลงประกอบการเล่นดังกล่าวถือเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานในครอบครัว ก่อให้เกิดความรักความอบอุ่น อีกทั้งยังแฝงไปด้วยคุณค่าในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา นอกจากนี้ ยังเป็นข้อมูลที่สำคัญในการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษา ยิ่งไปกว่านั้นการเล่นของเด็กนับเป็นการอบรมระเบียบสังคมวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้กลไกทางคติชนช่วยเพราะเมื่อเด็ก ๆ เล่นกัน เด็ก ๆ ก็จะต้องเรียนรู้และต้องยอมรับกติกา อันเป็นกฎระเบียบร่วมกันของหมู่คณะ และเด็ก ๆ จะค่อย ๆ เรียนรู้ว่าการเล่นแต่ละประเภทล้วนมีกติกาต่างกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการเตรียมตัวเด็ก ๆ ในการเข้าสู่สังคมซึ่งเมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็จะเข้าใจและยอมรับกติกาหรือกฎเกณฑ์ที่ต่างกันในแต่ละองค์กร นอกจากนี้ การเล่นบางอย่างยังเป็นการฝึกอาชีพ เช่น เล่นจับขโมย เล่นขายของ หรือการเล่นยิงนกตกปลาในเด็กผู้ชาย ซึ่งเป็นการฝึกให้รู้วิธีทำมาหากินหาเลี้ยงชีพในวันข้างหน้า เป็นต้น (Na Tlang, 2005)

เพลงโน โน เปะ และเพลงจอแงะ จางง เป็นเพลงที่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวได้ เพลงนี้เป็นเพลงที่คล้ายกับเพลงพื้นบ้านไทย นั่นก็คือเพลงลิกก้องกอของไทย สองเพลงข้างต้นใช้ร้องเล่นกับเด็กโดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ เมื่อวางไว้บนหลังเท้าพ่อหรือ

แม่และยกขาขึ้นลงตามจังหวะเพลง ส่วนใหญ่ฝ่ายพ่อจะเป็นผู้ใช้ ซึ่งพ่อก็จะนอนหงายแล้วงอเข้าพับเข้า ให้เด็กนั่งอยู่บนหลังเท้าแล้วกอดเข้าพอไว้ซึ่งถือเป็นการละเล่นที่เด็ก ๆ ชื่นชอบเป็นอย่างมาก เพราะสามารถได้ยินทั้งเสียงเพลงและการสัมผัสที่อบอุ่นจากผู้เป็นพ่อหรือแม่ เรียกว่าเป็นการสร้างความสุขความอบอุ่นของลูกน้อยได้ดี เนื้อเพลงมีดังนี้

เพลงโน โน เปะ

เนื้อเพลงภาษามลายูถิ่นอักษรไทย คำแปลเนื้อเพลงภาษาไทย

โน โน เปะ

เปล เปล เปะ

ชีนา ดาแย

รังสีของนางกำนัล

ฮีดง กือเปะ

จุมูกโดนหนีบ

จือเลาะฮ ปาแย

ที่ชอกโอง

เพลงจอแงะ จางง

เนื้อเพลงภาษามลายูถิ่นอักษรไทย คำแปลเนื้อเพลงภาษาไทย

จอแงะ จางง

กระดานหก

ดุง ดากะ

โอบกอด

ดูโตะ ตึง

นั่งยอง ๆ

มาแก ตูปะ

กินข้าวต้มใบกะพ้อ

ทั้งสองเพลงนี้เป็นเพลงที่ใช้ร้องเล่นกันในครอบครัว เป็นเพลงที่มีเนื้อหาล้วน ๆ จดจำได้ง่าย เพราะรูปแบบคล้ายกับกลอนที่เน้นการสัมผัสท้ายคำ ขณะที่พ่อร้องเพลงไปแต่ละวรรคนั้น พ่อจะยกขาขึ้นลงต่อเนื่องจนถึงวรรคสุดท้ายที่ว่า “มาแก ตูปะ” พ่อก็ปลุกจะล้มลงพร้อมกับโอบกอดกัน เพลงนี้พยายามสื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการโอบกอดที่สามารถสังเกตจากคำว่า “ดุง ดากะ” ที่หมายถึงการโอบกอด การเล่น

ในลักษณะนี้เป็นการเชื่อมสายใยระหว่างพ่อแม่และลูก ลูกจะรู้สึกอบอุ่นที่มีพ่อแม่คอยมาเล่นด้วยกัน มีกิจกรรมให้ทำร่วมกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมง่าย ๆ ที่สามารถเล่นได้ตลอดเวลา เพราะไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ใด ๆ จะเห็นได้ว่าคติชนแต่ละประเภทอาจมีหน้าที่ต่างกัน นิทานคติสอนใจ นิทานชาดก นิทานเรื่องสัตว์ เพลงกล่อมเด็ก ภาษิต ปรีชา คำทาย การละเล่นของเด็ก ล้วนมีส่วนในการให้ความรู้ ปลุกฝังค่านิยม และอบรมระเบียบสังคมให้แก่สมาชิกในสังคม ซึ่งเท่ากับว่าคติชนทำหน้าที่เป็น “สถาบันการศึกษา” ในสังคมประเพณี นอกจากนิทานมหัศจรรย์ นิทานมุขตลก การแสดงพื้นบ้าน จะทำหน้าที่ให้ความเพลิดเพลินและความบันเทิงแก่สมาชิกในสังคมแล้ว ยังทำหน้าที่สำคัญในการเป็น “ทางออก” ให้กับความคับข้องใจที่ไม่อาจแสดงออกได้ อย่างเปิดเผยในชีวิตปกติทั่วไป (Nithipanich, 2012) ในแง่นี้จึงถือได้ว่า คติชนได้ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านความมั่นคงทางจิตใจ

นอกจากนั้น ยังมีการละเล่นจ้ำจี้ที่ปรากฏในเพลงแล แล มูโตะ เพลงเมาะ เมาะ บอยอ และเพลงบูโจ๊ะ ปากู ลือเบาะ ลือบะ การเล่นชนิดนี้สามารถเล่นได้ระหว่างพ่อแม่ลูกหรือพี่น้องด้วยกัน วิธีการเล่นมีความคล้ายกับการเล่นจ้ำจี้ของสังคมไทย เพียงแต่เนื้อเพลงเท่านั้นที่มีความแตกต่างกัน วิธีเล่นก็คือ ผู้เล่นนั่งล้อมวงกัน มีผู้เล่นจำนวนสองคนขึ้นไป สมาชิกทุกคนคว่ำมือทั้งสองลงบนพื้น คนหนึ่งเป็นคนจี้โดยใช้นิ้วชี้จี้ไปที่นิ้วของผู้เล่นไล่ไปที่ละนิ้วให้รอบวง พร้อมทั้งร้องเพลงไปด้วย เมื่อร้องจบแล้ว นิ้วชี้จี้อยู่ที่นิ้วใดคนนั้นต้องพบนิ้วนั้นเข้าไป ผู้จี้ก็เริ่มเล่นใหม่ไปเรื่อย ๆ ใครต้องพบนิ้วทั้งหมดเป็นคนแรกแสดงว่าแพ้ โดยเนื้อหาของเพลงมีดังนี้

เพลง แล แล มูโตะ

เนื้อเพลงภาษามลายูถิ่นอักษรไทย คำแปลเนื้อเพลงภาษาไทย

แล แล มูโตะ	เหยี่ยว เหยี่ยว มูโตะ
มูโตะ แลวอ แลวอ	มูโตะ บินว่อนมา
มานอ กาปง ดาโตะ	ไหนหมู่บ้านดาโตะ
ละ ชีนิง ปุดู ชาวอ	ก่อนถึงหมู่บ้านปุดูชาวอ
ลา-โอะ ซามา อี้แก	ที่ทะเลโอบเอาปลา
ดาระ ซามา อาแย	บนบกโอบเอาไก่
โกะแกะ โกะแกะ	ร้องโกะแกะ โกะแกะ

เพลงบูจี๊ะ ปากู ลือเบาะ ลือบะ

เนื้อเพลงภาษามลายูถิ่นอักษรไทย คำแปลเนื้อเพลงภาษาไทย

บูจี๊ะ ปากู ลือเบาะ ลือบะ	ยอดผักกูดตก
ฮอแงะ อุแด	กึ่งโยกไปมา
อุลา แตแฮ ซือบูโละฮ กายง จือเกาะ	วางกับดักงูด้วยกระบวย
	ลือบั้น

เพลงเมาะ เมาะ บอยอ

เนื้อเพลงภาษามลายูถิ่นอักษรไทย คำแปลเนื้อเพลงภาษาไทย

เมาะ เมาะ บอยอ	แม่ แม่จระเข้
เมาะ บอยอ กี กือตา	แม่จระเข้ไปตลาด
ปือลี ซาตุ บาแร	ซื้อของมาหนึ่งอย่าง
เมาะ เนาะ กาปอ?	แม่จะเอาอะไร
เอ ปี ซี เมาะ เนาะ	เอ ปี ซี แม่จะเอา

การเล่นจ้ำจี้ถือเป็นการกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกันได้ง่ายเช่นเดียวกัน เพราะไม่ต้องมีอุปกรณ์ใด ๆ อีกทั้งวิธีการเล่นก็แสนง่าย สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้เล่นได้ดี นอกจากนี้ การเล่นลักษณะนี้ยังเป็นการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ว่า คำที่จะใช้นั้นควรมีจำนวนกี่คำเพื่อที่จะทำให้นิ้วของตัวเองไม่ต้องโดนพบบทเป็นคนแรก ซึ่งหมายถึงเป็นคนแพ้ ส่วนคุณค่าที่ได้จากเพลงนี้ประกอบด้วยหลายด้าน เช่น ทักษะการคิด การสังเกตและไหวพริบ ทักษะด้านภาษา ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้แพ้รู้ชนะ หากจะสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว พ่อแม่ควรแสดงบทบาทในเพลงนี้ให้เหมาะสม โดยการสลับกันเป็นแม่จะเข้า โดยรอบแรกให้ผู้ที่เป็แม่้นั้นทำหน้าที่เป็นคนจี้พอรอบสองอาจจะให้ลูกทำหน้าที่จี้แทน การเล่นนี้ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อทั้งมัดเล็กมัดใหญ่ของลูกได้อีกด้วย เน้นให้มีการสื่อสารกัน เพราะมีการตั้งคำถามในวรรคสุดท้ายของบทเพลง เมาะ เมาะ บอยอตรงวรรค “เมาะ เมาะ กาปอ? เอ บี ซี เมาะ เมาะ” ลูกน้อยจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่าจะชื่ออะไร ซึ่งการตั้งคำถามลักษณะนี้ทำให้เกิดการสื่อสารกันระหว่างพ่อแม่กับลูก ลูกน้อยจะพยายามหาคำตอบที่ไม่ซ้ำกับผู้เล่นหรือพี่น้องคนอื่น ๆ ข้อนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญของการเล่น เพื่อให้ลูกน้อยสามารถสรรหาคำอื่นให้หลากหลาย ถือเป็นการสร้างทักษะด้านภาษาและการสื่อสารนั่นเอง อย่างไรก็ตาม เพลง แล แล มูโตะ เพลงบูโตะ ปากู ลือเบาะ ลือบะ กับเพลงเมาะ เมาะ บอยอนั้น มีความแตกต่างในด้านเนื้อหา สองเพลงนี้เป็นเพลงที่มีอายุค่อนข้างยาวนาน สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีบางคำเป็นคำเก่าแก่ เพราะเป็นภาษามลายูถิ่นในพื้นที่อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จากการลงพื้นที่พบว่า เพลงนี้ได้สูญหายไปในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เยาวชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จักเพลงนี้แล้ว ยกเว้นกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่ยังคงจดจำบทเพลงนี้อยู่ ส่วนเพลงที่สามเป็นเพลงประกอบการเล่นที่เกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานี และยังนิยมเล่นกันในกลุ่มเด็ก ๆ โดยเฉพาะเด็กผู้หญิง เพลงนี้เป็นเพลงที่ได้รับ

อิทธิพลจากภาษาอังกฤษ สามารถสังเกตได้จากคำว่า เอ บี ซี ในวรรคสุดท้ายของเพลง

จากการลงพื้นที่เพื่อสอบถามเพลงพื้นบ้านที่อยู่ในรูปแบบของการละเล่นพื้นบ้าน สามารถเห็นถึงความเหมือนและความต่างระหว่างการละเล่นพื้นบ้านของชาวมลายูมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการละเล่นของไทย เช่น เพลงตม ตม เมาะ ที่มีความคล้ายกับการละเล่นของไทยที่มีชื่อว่าอีลุ่มตุ้มโผละหรืออีกชื่อหนึ่งก็คือไข่แตก เนื้อเพลงมี ดังนี้

เพลงตม ตม เมาะ

เนื้อเพลงภาษามลายูถิ่นอักษรไทย

คำแปลเนื้อเพลงภาษาไทย

ตม ตม เมาะ เมาะยง เมาะยง เมาะเด
ปือเจะฮ ดอเมาะ ภาตี ชูเต
อีเร็ง อีเร็ง ปี่แง มาโกะ ร่ายอ แดวอ
มาแก ซีระฮ ปี่แง จะ ปือโละ ดาดอ
ตือแบ ตือแบ บูโงะ บูโงะ มาตี อากา
เจะดา-โอะ ชูนา เจะอาลี กือแน
ตือแบ อาปอ โตะ? ตือแบ ปี่แซ
เตาะ มาเซาะ กอ ปี่แซ?
มาเซาะ ชูเต เนาะ เนาะ ซาตุ ตาโระฮ
เตาะ เละฮลา เนาะ ตาโระฮ แนนะ
แนนะ กีมานอ? กี จารี กายู อาปี
กี จารี กายู อาปี เนาะ วะ กาปอ?
เนาะ วะ ปือเด
ปือเด กาปอ? ปือเด รุซอ
รุซอ มาแก กาปอ? มาแก กาแ
ฮาบิฮ วาปอ บาโล?

ตม ตม เมาะ เมาะยง เมาะยง เมาะเด
แตกหนึ่งลูก ทดแทนอีกหนึ่งลูก
คาราวานขบวนงาน ชามราชาเทวดา
กินหมากพลู กอดดอก
โค่น โค่น ต้นไม้ไผ่ ต้นไม้ไผ่ รากตาย
เจะดาโอะเป่าขลุ่ย เจะอาลีตีกลอง
โค่นอะไรหรือคุณตา? โค่นต้นกล้วย
กล้วยไม่สุกหรือ?
สุกหนึ่งลูก จะเอาหนึ่ง เก็บ
ไม่ได้ จะเก็บให้ยาย
ยายไปไหน? ไปหาไม้ฟัน
ไปหาไม้ฟันจะทำอะไร?
จะทำปิ่น
ยิงอะไร? ยิงกวาง
กวางกินอะไร? กินถั่ว
หมดไปที่ฝึก?

137

ปีที่ 27
ฉบับที่ 3
ก.ย.
-
ส.ค.
2564

เนื้อเพลงภาษามลายูถิ่นอักษรไทย

คำแปลเนื้อเพลงภาษาไทย

ชือบาโล

หนึ่งฝัก

ปือเต บูโระ ปือเต บารู?

ปิ่นเก่าหรือปิ่นใหม่?

อาจุ ปือเต เนาะ ด็องา

ลองยิงซิจะฟังหน่อย

ปง

ปง

อย่างไรก็ตาม การละเล่นของชาวมลายูมุสลิมจะมีความแตกต่างตรงที่มีบทพูดตอนช่วงท้ายของการเล่น ระหว่างผู้เล่นที่แพ้กับผู้เล่นอื่น ๆ วิธีเล่นคือผู้เล่นแต่ละคนกำมือของตนเอง แล้วยื่นมาข้างหน้าวางซ้อนกัน แล้วร่วมกันร้องเพลงจนถึงวรรค “ปือเจะฮ ดอเมาะ กาตี ชูเต” มือที่อยู่ด้านล่างสุดต้องแบออก ร้องต่อเนื่องกันไปจนกว่ามือของผู้เล่นทุกคนแบออกหมด หลังจากนั้นขึ้นวรรคต่อไปจนถึงวรรค “มาแก ซีระฮ ปีแน จะ ปือโละ ดาตอ” ให้ผู้เล่นทุกคนเอามือกดดอก แล้วร้องเพลงวรรคต่อไปอีกจนหยุดที่วรรค “เจะดา-โอะ ชูนา เจะอาลี กือแน” ในช่วงนี้ให้แต่งตั้งผู้เล่นคนหนึ่งทำหน้าที่ในการตั้งคำถามผู้เล่นที่กำลังกดดอกอยู่ คนที่เผลอปล่อยแขนของตัวเองตอนท้ายเพลงที่ว่า “อาจุ ปือเต เนาะ ด็องา ปง” คนนั้นแพ้ (Cek Yaena Salising, 2011, 15 December) วรรคนี้เป็นการทดสอบไหวพริบของผู้เล่นว่าสามารถรู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของผู้เล่นหรือไม่ ซึ่งผู้ที่สามารถกดดอกแน่น ๆ เท่านั้นที่จะเป็นผู้ชนะ

นอกจากนั้น ยังมีเพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นชิงช้า เช่น เพลง โนโน เปะ และเพลงอีแก กีเกะ เมาะ เอโละ เอโละ ในขณะเดียวกันยังมีเพลงที่เด็กร้องเล่นอื่น ๆ ปรากฏอยู่หลายเพลง เช่น เพลงอีเตะ ปาปา เพลงนาชิ กาบู เพลงปอซอ โยะโยะ เพลงจา จา จิง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเพลงประกอบการละเล่นพื้นบ้านมีบทบาทหน้าที่หลายประการ โดยเฉพาะคติชนที่อยู่ในรูปแบบของเพลง ตามที่ Thawornset (2003) ได้

กล่าวว่า คติชนวิทยามีหน้าที่และบทบาท 5 ประการ คือ ให้ความสำคัญทั้งเป็นกระจกส่องให้เห็นวัฒนธรรม ให้การศึกษากลมเกลียวรักษาแบบแผน พฤติกรรมของบุคคล และเป็นเครื่องบรรเทาอารมณ์ การละเล่นพื้นบ้านที่มีบทร้องประกอบถือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความรู้สึกสนุกสนาน ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยและความตึงเครียดจากการเรียนและการทำงาน การละเล่นต่าง ๆ มีจุดประสงค์เพื่อความบันเทิง เป็นการใช้เวลาว่างให้ผ่านไปด้วยความสนุกสนาน แม้อคติชาวบ้านจะมีจุดมุ่งหมายแอบแฝงอย่างอื่นแทรกอยู่ เช่น เพื่อให้คำสั่งสอนและกำลังใจ ฯลฯ แต่หน้าที่หนึ่งของคติชาวบ้านก็คือให้ความสำคัญ และความสนุกสนานระหว่างบุคคลในครอบครัวมีเสียงหัวเราะและการหยอกล้อกัน ถือเป็นภาพที่น่าจดจำและควรมีบรรยากาศแบบนี้ในทุกบ้าน เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว

อภิปรายผลการวิจัย

สถานการณ์การละเล่นพื้นบ้านในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มี 3 ลักษณะด้วยกันคือ การละเล่นบางอย่างได้เลือนหายไป การละเล่นบางชนิดยังได้รับความนิยม และการละเล่นที่มีรูปแบบเปลี่ยนแปลงไปหรือได้เข้าไปประยุกต์กับชนิดการละเล่นสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การละเล่นที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นวันยังได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องด้วยปัจจัยต่าง ๆ มีเพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่ยังใช้การละเล่นในการเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว อันที่จริงแล้วการละเล่นพื้นบ้านนั้นมีหลายประเภทที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นในที่ร่มหรือกลางแจ้งที่มีบทร้องและไม่มีบทร้อง ซึ่งการละเล่นระหว่างบุคคลในครอบครัวเป็นการละเล่นที่แสนง่ายและสะดวก เพราะไม่จำเป็นต้องเตรียมวัสดุหรืออุปกรณ์อะไร เน้นการสัมผัสสร้างกาย จึงสมควรให้มีการอนุรักษ์ให้คงอยู่ไว้สืบส่งคนมาอยู่ เพราะการละเล่นเหล่านั้นนำไปสู่การสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัวเริ่มต้นจากความรักความอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัวที่ติดต่อกัน เมื่อมีลูกสัมพันธภาพนั้นจะขยายไปสู่ลูก ๆ ด้วยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก ซึ่งทุกคนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับมีความผูกพันทางสายเลือด ครอบครัวจึงเป็นแหล่งความรักความอบอุ่นที่สำคัญและยั่งยืนกว่าสัมพันธภาพใด ๆ ดังนั้น เพื่อที่จะทำให้ครอบครัวของคุณเองมีสัมพันธภาพที่ดี อบอุ่น จึงต้องสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้สัมพันธภาพของคนในครอบครัวดีและอบอุ่นยิ่งขึ้น หนึ่งในนั้นคือการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การเล่นเกมพื้นบ้านถือเป็นหนึ่งกิจกรรมที่สามารถทำได้ง่ายในครอบครัว พ่อแม่จะต้องพยายามหาเวลาในแต่ละวันให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน อย่างน้อยในหนึ่งวันก็ควรจะมีเวลาสักหนึ่งช่วงที่ถือเป็นเวลาครอบครัวที่คนในบ้านจะได้มารวมตัวกัน เพื่อเล่นด้วยกัน หยอกล้อกัน นำมาซึ่งความรักความผูกพันให้แก่สมาชิกในครอบครัว

การเล่นพื้นบ้านนอกจากมีหน้าที่ในการให้ความบันเทิงแล้วยังทำหน้าที่อธิบายต้นกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม บทบาทในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และบทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกในการสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจให้กับลูกน้อย สอดคล้องกับความคิดเห็นของ William Bascom (1965) ที่ได้ชี้แจงถึงบทบาทหน้าที่ของคติชนที่สามารถให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกในสังคมไว้ในบทความเรื่อง “Four Functions of Folklore” ซึ่งมีใจความว่า คนทุกคนชอบฟังนิทาน ชอบร้องเพลง ชอบการเล่น ชอบดูการแสดง และในท่ามกลางความสนุกสนาน ขบขัน เพลิดเพลิน คติชนได้ให้ความหมายทางใจมากกว่าที่คนทั้งหลายตระหนักรู้ เพราะความรู้สึกสนุกนั้นเกิดจากการได้หลบหนีเข้าไปอยู่ในโลกของจินตนาการที่หยาบคาย ความพอใจให้เป็นการขัดเขยกับความไม่พอใจในโลกแห่งความเป็นจริง

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมถือว่าองค์ประกอบต่างๆ ในวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นระบบความเชื่อและศาสนา ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ระบบการศึกษา ระบบนันทนาการ ล้วนทำหน้าที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางใจให้มนุษย์และความมั่นคงทางสังคม ระบบต่าง ๆ ที่เป็นกลไกทางสังคมหรือวัฒนธรรมต่างก็มีหน้าที่ของตน เปรียบได้กับอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายของคนล้วนมีหน้าที่ต่าง ๆ กัน ที่จะทำให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ หากอวัยวะใดในร่างกายไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ก็จะมีผลกระทบต่อความแข็งแรงของร่างกาย ระบบต่าง ๆ ในวัฒนธรรมก็เช่นกัน ถ้ายังสามารถทำหน้าที่ของตนได้ดี สังคมนั้น ๆ ก็จะดำรงอยู่และดำเนินไปได้อย่างดี ดังนั้น แม้ว่าจะแยกบทบาทหน้าที่ของคติชนออกเป็นหลายประเภท แต่ก็อาจสรุปโดยรวมได้ว่า ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรม คติชนมีหน้าที่เช่นเดียวกับวัฒนธรรมส่วนอื่น ๆ คือ ช่วยรักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและความมั่นคงให้แก่สังคม (Na Tlang, 2005)

การละเล่นพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ เพื่อที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพในอนาคต การละเล่นพื้นบ้านเป็นสิ่งที่บอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติโดยชนชาติหนึ่ง การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เล่นการละเล่นพื้นบ้าน ยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของคนรุ่นก่อนให้คงอยู่ อีกทั้งเพลงพื้นบ้านที่มีบทร้องประกอบนั้นสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการเล่นกับพ่อแม่หรือพี่น้อง ซึ่งเพลงประกอบการละเล่นพื้นบ้านเป็นเพลงที่มีอยู่ในสังคมมาอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างยาวนาน โดยปกติแล้วบทเพลงสามารถกระตุ้นความสนใจให้เด็กอยากจะทำกิจกรรมร่วมกัน เสียงบทเพลงได้สร้างความสุข ความสนุกสนานให้กับลูกน้อย เสริมสร้างทักษะในการใช้ภาษาและการสื่อสาร พ่อแม่สามารถแสดงความรักผ่านการสัมผัสโดยเฉพาะการกอด ซึ่งกิจกรรมลักษณะ

นี้ย่อมทำให้เกิดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว เป็นสายใยที่มีความเหนียวแน่น อีกทั้งการเล่นที่บ้านมีผลต่อพัฒนาการของเด็กในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรม โดยเกิดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยความสมัครใจ การเล่นที่มีบทร้องเพลงประกอบจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของคติชนที่ทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐานด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางด้านจิตใจ รวมทั้งช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่ละสังคม เพราะฉะนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ถือเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญและยังเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษา สืบสาน อนุรักษ์ พื้นฟูการเล่นที่บ้านให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรมีการนำผลวิจัยในครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติจริงกับเยาวชนในครอบครัวของชาวมลายูมุสลิม เช่น การนำข้อมูลเกี่ยวกับการเล่นที่บ้านจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อให้ผู้สนใจสืบค้นทางเว็บไซต์ คู่มือเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวผ่านการเล่นที่บ้าน และจัดนิทรรศการหมุนเวียนและถาวรไว้ในหอศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ อาจมีการทำคู่มือที่มีการบรรจุการเล่นและวิธีการเล่นประเภทต่าง ๆ ให้พ่อแม่ได้นำไปใช้เล่นกับลูก ๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงอนุรักษภูมิปัญหาการเล่นที่บ้านในท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน

References

- Bascom, B. (1965). The form of folklore: Prose narratives. *The Journal of American Folklore*, 78(307), 3-20.
- Cek Yaena Salising. (2011, 15 December). *Knowledgeable in folk songs*. Interview.
- Chalertpetch, P. (2012). *Community process in using folk games as a medium and teaching activities in schools, Sa Thing Mo Subdistrict, Singhanakhon District, Songkhla Province (Phase 1, Basic Conditions of the Community)* (Research report). Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Chupraphawan, J. (1998). Review of knowledge about children, youth and families (Research report). Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Hiranpradit, P. (1989). *"Folk Culture" in Thai folklore arts and performances*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat University.
- Malinowski, B. (1954). *Magic, science and religion, garden, city*. New York: Doubleday and Company.
- Na Tlang, S. (2005). *Folklore theory: Scientific methods in the analysis of myths and folktales*. Bangkok: Folklore Center and Department of Thai Language, faculty of arts, Chulalongkorn University.
- Nakorntham, A. (2005). *Research project to develop a model of local learning management in three southern provinces* (Research report). Bangkok: The Thailand Research Fund.

Nithipanich, J. (2012). *Beliefs and rituals about Kwan in Tai Khen Society Kengtung City, Shan State, Republic of The Union of Myanmar* (Master's Thesis). Chiangmai: Chiangmai University.

Paensuwan, P. (2002). *Counseling for adolescent sex education in the risk group*. Bangkok: Pattanaseksa.

Thawornset, A. (2003). *Folklore*. Bangkok: Book center, Suan Sunandha Rajabhat University.

The more children play, the more they learn and promote their development, advise parents to invite their children to play, build family relationships. (2021, 11 January). *MGRonline*, Retrieved August 31, 2021, from <https://mgronline.com/qol/detail/9630000003236>

The Royal Academy Dictionary 1999. (2011). Bangkok: Nanmeebooks Publications.